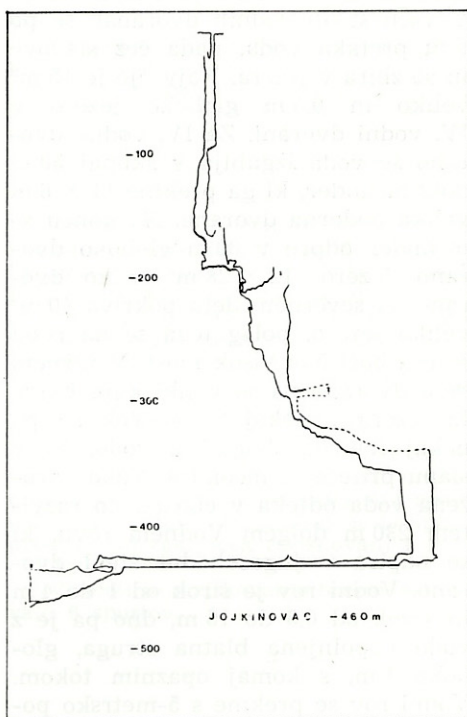

JOJKINOVAC

Zdravko Bučar*

V zahodni Bosni leži med Bosanskim Petrovcem in Ključem valovito in na robovih dvigajoče se Bravsko polje. Severni rob polja se počasi dviguje v južno pobočje kraškega masiva Grmeč. Prav na prehodu s travo poraslega polja v gozdnato planoto leži nad vasjo Gornje Bravsko brezno, ki ga domačini imenujejo Jojkinovac.

Vhod v brezno leži zahodno od vodnega zbiralnika na nadmorski višini 980 m. Vhod je velik $2,0 \times 1,5$ m in se v istih dimenzijah nadaljuje do globine 20 m, kjer se nekoliko razširi. Na globini — 70 m se združi z vzporednim breznom in ima na globini — 90 m, kjer je polica prekrita z zunanjim kamenjem, dimenzije 6×12 m. Za polico se brezno nadaljuje v dveh krakih, pri čemer se v zahodnega ne siplje podorni material z melišča. Po 25 m se brezni združita in se nekoliko poševno spustita do globine —170 m, kjer je novo melišče. To melišče se v 0,5 m široki in 3 m dolgi razpoki prevesi v 22 m globlje ležečo Prašičjo dvorano, ki ima povprečno širino ok. 10 m. Dolžina sicer zavite dvorane je 25 m. Prašičja dvorana premore poleg sigastih sten in blatnega dna tudi manjše jezero, iz katerega se voda čez jezove izgublja v manjšem sifonu. V njeni vzhodni steni je vhod v manjšo blatno dvorano, katere dno je melišče, ki se nadaljuje še v so-

sednji Kamrici. Za mostom na južni strani Kamrice je 13 m globoka vertikalna, ki se konča v plitvi luži (to lužo napaja voda iz sifona v Prašičji dvorani), iz nje pa teče po 20 m dolgem meandru ali Pizdici v 70 m visoko dvorano Slap. Dvorana se na sredi lomi v pravem kotu in je skupaj dolga 30 m, široka pa 15 m. Slapova, oziroma močnejši dež, ki poleg sige

* JK VPB, Novo mesto.

krasita zelo blatno dvorano, prispevata dovolj vode, da je nastali potoček v južnem delu dvorane izdolbel meander, ki sega do I. vodne dvorane 22 m niže. I. vodna dvorana (dolga 11 m in široka 4 m) se skozi ožino prevesi v 6 m niže ležečo 5×6 m veliko II. vodno dvorano, ki se pod 4 m globoko polico nadaljuje v podobni III. vodni dvorani. 6 m dolg meander, ki je za III. vodno dvorano, se odpre v 10×7 m veliko IV. vodno dvorano. V vseh štirih vodnih dvoranih se po dnu pretaka voda, pada čez slapove in se zbira v jezera. Največje je 15 m^2 veliko in 0,5 m globoko jezero v IV. vodni dvorani. Za IV. vodno dvorano se voda izgublja v skupaj 50 m dolg meander, ki ga prekine 11×6 m velika podorna dvorana. Na koncu se meander odpre v 80 m globoko dvorano Jezero. 12×28 m veliko dvorano na severnem delu pokriva 40 m^2 veliko jezero, poleg tega se na robu jezera boči 5 m visok most. V južnem delu dvorane pa so veliki kupi blata. Iz jezera pritekajoči potoček se po nekaj metrih obogati z vodo, ki v slapu priteče iz meandra. Tako združena voda odteka v cikcakasto razvitem 230 m dolgem Vodnem rovu, ki se odpira v jugozahodni steni dvorane. Vodni rov je širok od 1 do 4 m in visok od 0,5 do 15 m, dno pa je z vodo napolnjena blatna struga, globoka 1 m, s komaj opaznim tokom. Vodni rov se prekine s 5-metrsko poglobitvijo, za katero je še 20 m suhega rova, pokritega s suhim blatom. Voda, ki v poglobitvi napolnjuje jezero, se izgublja v 30 cm širokem in 50 m dolgem, težko prehodnem meandru, ki se zaključi v 10×15 m veliki sifonski dvorani, kjer pritekajoča voda tvori plitvo sifonsko jezero. Jezero je najnižja točka brezna na globini — 460 m.

Legla skladov se kaže tudi v razvoju brezna Jojkinovac. Vertikale si sledijo s horizontalnimi predeli, po-

ševno se brezno razvije le v meandrih, kjer voda raztaplja mnogo trše, še vedno vodoravne sklade. Brezno je vertikalni odvodnik lokalnih padavin. Pretok vode je dokaj stalen, saj niso nikjer vidni sledovi višjih vodostajev. Pretok vode z globino narašča in na dnu doseže okoli 5 l/min. Voda v breznu je bistra in sigotvorna, saj je s sigo obloženo celotno brezno z izjemo nekaterih predelov v meandrih. Siga je umazano rjava, le na nekaterih delih se pojavlja bele barve. Blato, ki ga je brezno polno, je v Prašičji dvorani zaradi onesnaženja s površja črne barve, globlje v Pizdici in v drugem meandru je rdeče do rdeče rjavo, še niže v Jezeru in Vodnem rovu pa je sivo rjave barve. Temperatura zraka je stalna in je ocenjena na 10°C . Gibanje zraka je opazno le v prehodu iz Kamrice v 13-metrsko vertikalno. Druge so preseki rogov in brezen preveliki, da bi se preprih lahko čutil. V breznu so vidni sledovi človekovega delovanja. Na prvi polici je mnogo vejevja ter nekaj vodovodnih cevi, ki so tudi na drugi polici in so uporabne kot pritrdišče pri spustu v Prašičjo dvorano. V Prašičji dvorani je poleg razpadajočih kur in svinje tudi mnogo različnih dolgih kosov vodovodnih cevi. V ostalih delih brezna na srečo ni sledov človekovega delovanja.

Zaradi omejenega časa brezna nismo mogli podrobneje raziskati. Nadaljnim raziskovalcem predlagamo, naj pregledajo brezno, ki je vzporedno z vhodno vertikalno, zgornje dele drugega meandra oziroma nadaljevanje Slapu in posebno dotok vode v Jezero. Slabo so pregledani vsi stropi dvoran in celoten strop Vodnega rova. V Sifonski dvorani predlagamo plezanje v steni nad sifonom, saj je možno, da se v steni nadaljuje nekoliko širši del zadnjega meandra. Možno je tudi potapljanje v sifonu.

Druga brezna

Na planoti, ki se razteza za Jojkinovcem, leži še 5 raziskanih brezen, globljih od 50 m.

- a) Jama ob cesti (— 56 m)
- b) Brezno v Dulidbah (— 61 m)
- c) Jama na Pločevcu (— 73 m)
- d) Gorana (— 81 m)
- e) Dvogrla (— 112 m)

Skupna lastnost teh brezen so vertikalne, globoke od 50—110 m. Te globoke vertikalne, ki so značilne tudi za Jojkinovac, kažejo na posebnost geoloških lastnosti krednih apnencev, ki tvorijo masiv Grmeča. Skladi so razporejeni vodoravno in se na površju kažejo kot gladke plošče, kar nam potrjujejo tudi domača imena, kot so npr. Pločevac ali Pločevački dol.

Potek raziskav

September 1982

Pri jamarskem potepanju po zahodni Bosni smo po naključju izvedeli za brezno, ki ga domačini imenujejo Jojkinovac.

Pri prvem spustu so Andrej Hudoklin, Iztok Vilič in Zdravko Bučar prišli

do polovice druge vertikalne, kjer jim je zmanjkalo vrvi. Dosežena je bila globina — 120 m.

September/oktober 1983

Na pot se je tokrat s kombijem odpravila 5-članska ekipa (Andrej Hudoklin, Iztok Vilič, Ivan Lukšič, Bogdan Kladnik, Zdravko Bučar). S seboj smo vzeli 400 m vrvi.

Pri prvem spustu so Iztok, Andrej in Zdravko prodrli do meandra, ki so ga poimenovali Pizdica. Nadaljnje raziskovanje jim je preprečilo pomanjkanje vrvi.

Drugi spust je Iztoka in Andreja pripeljal do dna Slapu.

Tretjega spusta so se udeležili Ivan, Iztok in Andrej. Končal se je v IV. vodni dvorani na globini — 320 m.

Avgust 1984

Tretja, tudi 5-članska odprava je uporabila boljšo opremo in 600 m vrvi. Pri prvem spustu so Marko Pršina, Iztok, Ivan in Zdravko opremili že znane predele in nadaljevali z raziskavami do konca drugega meandra — do globine — 350 m.

Pri drugem spustu so Iztok, Ivan in Zdravko po zahtevnem opremljanju stene nad Jezerom in obupnim prerivanjem skozi zadnji meander dosegli zaključni sifon na globini — 460 m. Skupaj z razopremljanjem brezna, pri katerem sta sodelovala še Marko in Andrej, je ta spust predstavljal zaključek raziskovanj v tem objektu.

V celoti je raziskovanje brezna zahtevalo 6 spustov.